

להתענות בהן. שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית

עין איה

ישראל ותעודת אורו של מקדש. ע"כ יומי דחנוכה תמניא אינון, כאומר מפורש "מן העולם עד העולם".

י. דלא למספד בהון, ודלא להתענות בהון. ההשלמה הבאה בברכת ד' צריכה שתחול בין על הצרכים הרוחניים בין על הצרכים החומריים שהם נצרכים ומש(ת)משים לאמצעים נכונים לצרכים הרוחניים. ע"כ במקום תשועה כללית לעם כולו, צריך שיונח רושם על ההשלמה היוצאה מההצלחה הכללית לשתי החלוקות. ההספד הוא צער נפשי פונה לעומת הפסדים רוחניים, התענית הוא צער גופני מורה על חסרונות חומריים. בהרמתן של ישראל יתאימו שתי ההצלחות להיות משמשות לתכלית אחת של יחידו של עולם ב"ה, ההשלמות הרוחניות כולן עם כל הודן וההשלמות החומריות עם כל שבען. "השם גבולך שלום"¹ - רוחני, "חלב חיטים ישיבעך" - חומרי, דלא למספד בהון - מצד הרוחניות, ודלא להתענות בהון - מצד החומריות. להורות בא, שעמים רבים באה להם מפתח דוקא מנצחונם, כאשר התמכרו להצלחתם החומרית ויאבדו יתרונם האנושי. ע"כ תמיד צריכה עין ישראל להיות צופיה להעמיד המשקל של ההצלחה הרוחנית במקום ההצלחה החומרית, לבל יהיו אנשי רוח, אנשי קודש, צריכים להיות הולכים במר רוח והספד על הקדושה והמדות הטובות, יראת ד' ואהבתו, המתמוטטת חלילה לרגלי השביעה החומרית, כ"א דלא למספד, תהי" מצורפת עם דלא להתענאה.

יא. שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. יחש ישראל אל אוה"ע, חכמתם מנהגיהם ונימוסיהם, כבר פרשו חז"ל¹ ההפרש שבין הקובלנא של "וכמשפטי הגויים אשר סביבותיכם עשיתם"² לאותה של "וכמשפטי הגויים אשר סביבותיכם לא עשיתם"³, כמתוקנים שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהם עשיתם. אמנם העשיה כמתוקנים שבהם גם היא צריכה שמירה יתירה שלא ימשכו אחריהם לעשות ג"כ כנימוסים המקולקלים. והיסוד הנאמן להנהגה כזה הוא, שישראל צריך שישמור את רוחו ולבבו מכל משמר, אם לפעמים יראה דבר טוב, הנהגה ישרה ותיקון ישובו של עולם בעמים ויקחם להביאם לגבולו, יראה שלא רוח העמים בכללו יכנס לתוכן חייו הפנימיים, כי בהכנס רוח העמים לתוך חייהם של ישראל אז אין מעצור ואין מעמד. אז כבר נהדף רוח ישראל ממקומו ועל כסאו ישב זר, כ"א רוח ישראל צריך שיהי' איתן וקבוע בלב. התורה והמצוה וכל המדות הקדושות שהן שייכות לה, צריכות שיהיו חסנם ומעוזם של ישראל. ומצד החיצוני והטפל שבחיים, מצד צורך השעה וישוב העולם, יפנה לפעמים

מקום אורו של עולם, בהתחלה יש כבר הכל אלא שהזמנים הבאים ישלימוה ויפתחוה, תקרא חנוכה, לשון מקבלת ומושפעת, ומתוך שהיא קיימת בכל צביונה ובכל כח קדושתה של העתיד הרחוק, השלם בתכלית גם בעצם ימי הירידה וההעלמה, ע"כ לא יוכלו זרים ורעי גויים לכבות אורה לגמרי, כי שם אדיר לנו ד' אלהינו⁴, "עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחל"⁵.

ט. דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון. הסכום הרגיל להיקף שלם הוא שבוע של שבעה ימים. אמנם התכלית של כל נשגב וקדושת שם ד' וחפצו הטוב בעולם, יגלה רק לזמן העתיד, שאליו פונות כל הקדושות. אמנם גם בזמן ההוא כח העתיד נגלה איך הוא הולך ובא, וזה יגלה ע"י גלגוליהם של ישראל הנפלאים, שלולא תכלית העתיד הנשגב אין פותר לחידת עולמים זאת. ע"כ השבת היא מורכבת עם היקף הזמן ההוא המתמיד, ורומז ליום שכולו שבת מנוחה וקדושה, להורות שבעצם הזמן ההוא רושם הזמן העתיד הוא כבר מוכן ומוחש. היונים אמנם בקשו לסמות אורו של עולם, החשיכו עיניהם של ישראל ומלאו את העולם פחזות והוללות, על יסוד העיקר של לקיחת ציור הזמן ההוא בלא שום תעודה בעתיד, עד שגרמו להשפיע על הכתות הרעות שיצאו מקרבנו לאמר אין עולם אלא אחד, ושעבורם תקנו במקדש לאמר "מן העולם עד העולם"¹. כלומר, בשעה שהזמנים מתוקנים ועיני השכל בהירות, די באמירה אחת, "מן העולם", והעתיד כבר נשקף, אבל באשר האפילו אור האמת, ראוי להעמיד מפורש את התעודה של העתיד, אע"פ שהעינים הטרוטות אינן מכירות אותו מן ההוא, מ"מ דבר אלהינו יקום לעולם. וכבר אנו יודעים את תעודת העתיד ע"פ הנבואה, נחלתן של ישראל, והיא לנו מבוררת גם בעת החושך שלא יראה לעיני בשר באופן מוחש כח העתיד מתוך ההוא. כשם שדי באמירה אחת "מן העולם" לכולל כמו כן את העתיד בזמן הבהיר והמאיר, כן די בחנוכה של שבעה ימים, שכולל ההיקף הזמני ההוא שבתוכו כבר נכלל השבת, הרומז ומכין ליום שכולו שבת. אבל לעת הירידה שגרמו היונים ההוללים, שטשטשו את בהירת ההוא מלהציץ מתוכו את העתיד הנהדר, שאז יגלה אור ד' וכבודו בעולם, "והאלילים כליל יחלף"², הי' דרוש לחוק את הצפיה העיקרית הישראלית, שלא תתקמץ גם היא בהוה כאותה של היונית חלילה, לעשות החנוכה שמנה ימים, כלומר יום אחד העודף על ההיקף הנהוג בהוה, להורות בפועל שכל מגמותינו יגלו ויצאו לפעלן רק בעתיד, שיצא הזמן בכללו מידי שפלותו, והעולם ירפא מעורונו ורעותיו הכלליות והפרטיות, שהוא מגמתן של

8. עפ"י ישעיה לג, כא. 9. שם כו, א. ט. 1. ברכות נד, א. 2. ישעיה ב, יח. י. 1. תהילים קמז, יד. יא. 1. סנהדרין לט, ב. 2. יחזקאל יא, יב. 3. שם ה, ז.

בחזתמו של כה"ג. נהצטנעו חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחזתמו של כה"ג, וחתום בטבעתו והכירו שלא נגעו בו:

עין איה

לקחת מכל דבר טוב שימצא אצל הגויים אשר סביבותיו. וכ"ז שרוחו בקרבו איתן ונאמן לשם ד' אלהי ישראל ותורתו, הדבר אינו מצוייר כאילו הגויים נכנסים אל גבולו ונוגעים בנחלתו, כ"א הוא יבא לקחת מאתם, או המה יביאו לו את הדרוש לו לקבל מהם, יפיפיתו של יפת באהלי שם⁴. אבל כאשר רוח יון פרץ להכנס בתוך עומק קדושתן של ישראל, לעשות צביון חדש על הרוח הישראלי, ותשוקות חדשות בפנימיות החיים הישראליים ע"פ המדה היונית, כיון שנכנסו להיכל, טמאו כל השמנים שבהיכל, לא פסלו רק את עצמן של אותן הדיעות והתכונות שנפגמו ע"י המגע עם התרבות היונית ההוללת, כ"א הדבר פעל על כל המערכה של הדיעות והמדות המעשים והתורות, לתן בהם טעם לפגם, להורידם מקדושתם ולמנע פעולתם הטובה והקדושה על עם ד'. ולמען יהי' לנו עמוד זה יסוד להורותנו את הדרך בגלותנו ופיזורנו בין העמים באיזה אופן נתיחס אליהם לחכמתם ומנהגייהם, להשמר שלא יכנסו אותם הדברים הנקלטים מאויר ארץ העמים בפנים חיינו המקודש בקדושת שם ד' יתברך הנקרא עלינו, לבלי נתפתה לאמר, כי אם הזרם הזר יגע רק בחלק קטן מהדיעות והתכונות שע"פ התורה, כי רק חלק זה הנראה לעינינו שמתחלל אנו קובעים, ואף שגם מצד חלק אחד מחמדת חיינו ואור תורתנו שמתחלל ע"י מגע זר, די הוא להבדל ולהתרחק ולשמור מכל משמר את אורח החיים האמיתיים. אבל חלושי הדיעות יתנחמו כי יחיו בנותר, ועוד המון רב של תורות אמת וחקי חיים לפנייהם, שהם יחיו בהם למרות החסרון הנמצא במקום הנפגש ברוח הזר שחדר כבר אל עומק החיים הפנימיים שלהם. למדנו שכיון שרק נכנסו יונים להיכל, כיון שרוח הזר חדר עד לפנים, עד לחיי התורה והקדושה לפגוע בהם, לשנותם כמעט על פי צביונם הם, כבר טמאו כל השמנים שבהיכל. שוב לא יניתו זוית אחת, וכארסה של חכינא⁵ יתפשט זרם הזר והמשחית בכל גופה של האומה, לקלקל טעמה אמונתה ותומתה, וכל שמן משחת קודש משמנה של תורה, הכח המקדש והמאיר מחשכנו בכל המצבים, הנה יטמאוהו, עד שאם ישארו מעשים פרטיים מן התורה ביד אלה הנפתים אחר רוח זר, יהיו כמצות אנשים מלומדה⁶, וע"פ רוב הדברים הטפלים ישאירו, ולא יהי' בכח השמן הנטמא להאיר אור קודש.

הצרה היותר איומה הנוגעת עד נפש האומה. זאת היא אמנם ממפלאות תמים דעים, שאם הדיעות המסתעפות מן עומק יסוד התורה, אחדות השם יתברך ואמונתו, נפגמו מתגרת עול יונית, הנה כשם שהכהן הכללי שבעם ד' הוכן להורות חוקי ד' ומשפטיו, להראות בפועל תוכן של חיים קדושים וטהורים למען היות למופת לעם כולו, כן יש בכל אדם מישראל צד כהונה, מפני שבכללם המה ממלכת כהנים וגוי קדוש. התשוקה הפנימית, לקדושת החיים ולדעת התורה וללכת בדרכיה, היא גנוזה בעומק הלב הישראלי. וכבר ביארנו¹ בע"ה בתעודת מעשר שני הנאכל לבעלים, שהוא בא לעורר את יסוד הכהונה העצמית הנמזגת בנפש כל אדם מישראל. והנה הכהונה בכללה מתפשטת על דרכי החיים ועל כל מרחב הדעה הטהורה, גם היא היתה כבר מוכנת להתחלל מכחה של יון. אבל עוד יותר עמוק בלב שוכן אור הנשמה הישראלית, ששם גנוז הקשר הפנימי של האיש הישראלי, המופיע בכל עז בכלל האומה, עם האמונה העקרית בשם ד' אלהי ישראל, והרצון החזק והנערץ שלא להפרד מבית חייהם, מהאמונה בכללה. זהו העולם הפנימי הישראלי, שדוגמתו בתוך הכלל הוא הכהן הגדול הנכנס לפני ולפנים לשרת בקודש ביום הקדוש המובדל מכל עסקי החיים הגשמיים. אותו הפך הקטן שמונח בחזתמו של כה"ג, לא יוכלו היונים לטמאות, לעקור מכלל ישראל קישורם הפנימי העמוק עם ד' אלהי ישראל, זה לא יוכלו כל בעלי כח וזרע, "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה"². אמנם כאשר הפך נשאר בקטנותו, כאשר האמונה רק בלב תהיה גנוזה ועל החיים בפועל לא תראה את כחה, במה זה תוכל עמוד, כיון שהחיים בפועל כבר לקחו להם דרך אחרת שלא ע"פ היסוד של האמונה הפנימית, הלא תוכל חלילה שארית הפליטה להכבות מערימת הדשן של החיים המזורים המוצברים עליה ומונעים את אורה מלהתפשט, "באפס עצים תכבה אש"³. אבל זהו הכח הנפלא שיש ברשף האור הגנוז, שאע"פ שימצא לפניו דרכי חיים הפוכים מתוכנו, דיעות המתפשטות העומדות מנגד לו, מבלי דעת של אותן בעלי הדיעות שהם בזה הולכים בדרך הפוכה מאשר טמון בפנימיות היותר עמוקה שבנפשם. והנה חגלה יד ד' ע"י עלילותיו עם עם זו בחר לו, והניצוץ הקטן יתלהב ויעקור משורש את כל ארחות החיים הזרים, ואת כל הדיעות ההפכיות אשר נערמו עליו חמרים חמרים, ויתפשט על כל ארחות החיים להשיב לבן של ישראל לאביהן שבשמים, עד שיספיקו כחות החיים המעשיים שהם כבר הולכים לדרך התורה והמצוה, להחיות את ישראל ולהאיר אורם, עד עבור כל הזמן ההוה ועד בא התקופה החדשה של אור חדש על ציון, עד בא שנת גאולה ויום רצון לד'. "ובא לציון גואל ולשבי פשע

4. יומא י, א: מגילה ט, ב. 5. ב"ר פת, ג. 6. ישעיה כט, יג. יב. 1. עין איה, מעשר שני אות יט. 2. שיה"ש ת, ז. 3. משלי כו, כ.

ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמנה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

ה"ג ועשאוים ימים טובים
בהלל והודאה לא שאקוריים
כמלאכה שלא נקבעו אלא
לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה:

אמר החכמה

עין איה

מדתו של מקום ב"ה בהנהגת עולמו בכלל, והנהגתו עם ישראל בפרט, כי כל אותם הדברים המתנגדים ונראים רעים במציאותם, הם עצמם גורמים לפאר יותר את כח הטוב והאמת. ע"כ הפגישה היונית כשתגמור מהלכה להכנע כולה מפני הדר גאון ד' שהוא מעוזם של ישראל, עוד תשמש עם כל כחותיה להוסיף פאר ועצמה לתורת אמת ולגדל שם ד' אלהי ישראל בעולם, יפירותו של יפת תיקבע באהלי שם², להרחיב ולשכלל לפאר ולרומם עוזה של תורה ויראת ד' טהורה, השתולה על הרי ישראל. ע"כ ראויים הם הימים הללו לקבעם ימים טובים.

בהלל והודאה. יש כאן שני חלקים שהם מתיחסים אל אלו הימים הטובים. הצד הטוב שישאר לעד לישראל דוקא ע"י פגישת זה המכשול העצום, החוזק הגדול של אמתת האמונה כשיוצאת אל הפועל דוקא במה שכל הדיעות הרעות יוצאות לאור והן מתפשטות מאד, עד שרבים יבהלו משאתן וידמו שהן בולעות את אמונת ישראל. וכאשר למרות כל אלה קמנו ונתעודד, ודבר אלהינו יקום לעולם, הרי דגלם של ישראל וקרנם מתרומם, גם אותם הקנינים שהם טובים לשמש את האור האמיתי של התורה, שנלקחו מאוצר הפגישה היונית, מאותן הדיעות דקריבין לארחא דמהימנותא³, שנצרפו ונטהרו באש דת של תורת אמת, להסיר מהן כל סיגיהן ובדיליהן, זאת היא טובה עליונה שמאת ד' היתה זאת להכין הכל להטיב באחרית, ע"ז ראו לקבע הלל. והודאה היא על ההצלה הזמנית מהחרבן שהיה צפוי על ישראל מידי רשע של היונים, לולא ד' שהיה לנו. אמנם ראוייה היתה המטרה של קביעות אלו הימים טובים לקובעם ג"כ במשתה ושמחה, אבל כדי שלא יטעה הטועה, כי חמדת החיים ותענוגי בשרים שהצטיינו בהם היונים, זהו הרכוש שהוא ראוי להכנס בגבול ישראל מפגישה זאת, ובל יאמרו הנפתים אחר חומריותם, כי לזה ישמש המשתה והשמחה באלו הימים, ע"כ מפאת [?] ההלל שמורה על ההכרה בחסד ד' וטובו על המחשבות הטובות אשר חושב על עמו ונחלתו, כי אותם הכחות עצמם הרוחניים של יון, שהתנשאו לקעקע ביצתן של ישראל, הם עצמם יהפכו לסניגורים ולאמצעים המראים יותר בגלוי לכל העמים הודה והדרה של תורת ישראל, וכבוד שם ד' אלהי ישראל, אין נאה לערב עמו משתה גשמי וחומרי. כי הסניגוריא וההיפוך לטובה של פגישה זו, אין מוצאה בארחות החיים ההוללים של היונים, שמהם הרחיקונו חכמינו ז"ל רועי האמת בכל מיני הרחקה, כ"א יש יחס לדברים רוחניים של הרגשות שבלב, שיש בהם כבוד ותועלת. אמנם מצד חלק ההודאה, על טובתן של ישראל ההוית, ראוי הוא לשתף ג"כ שמחה חומרית,

ביעקב⁴. ע"כ בעת ההיא, בעת המהומה והמבוסה, אשר סדרי החיים היונים נתפשטו בארץ ישראל למכביר, ונשאר רק זיק האמונה הפנימית השוכנת עמוק בלב הישראלי, הי' האות בדוגמתו, פך שמן קטן המונח בחותמו של כה"ג, שאותו לא יטמאו זרים. אבל היוכל להתמיד אורו בהיות סדרי החיים ההולכים במרוצת זמן ההוה, בלתי נמשכים אחריו לחזקו ולפשטו, לעשותו ידוע ומוכן ומוחש בלב. פך השמן קטן הוא ואין בו כ"א להדליק יום אחד, שעה אחת, שעת התרוממות [שבה] ירום האדם משפלות החיים, ע"י אור הפנימי של קשר האמונה בשם ד' אלהי עולם, ומהר ישוב לרדת באין לו קשר חיים קיימים בכל מעשיו בדרכה של תורה. אמנם נעשה בו נס, אע"פ שלא היו כלל החיים אז מוכנים שיתפשט בהם אור קודש של האמונה העיקרית, אבל מכח יד ד' ואמונתו שלא יעזוב את עמו בעבור שמו הגדול, הנה יספיק זה הפך הקטן להדליק ממנו שמנה ימים, הרמוזים על הארכת הזמן עד עבור כל תקופת ההוה ובא תקופת העתיד הנאדרה בקודש, שהארץ תמלא "דעה את ד' כמים לים מכסים"⁵.

אמ"ת 1234567

יג. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים. זאת ההתפשטות הרוחנית שנמשכה מתוך ההתפשטות המדינית של יון, שהטילה ארס בדיעותיהם של הרבה נכשלים מישראל, היה מקום לדון אותה כמאורע של תקופה רחוקה ומקריית. אמנם באמת אותה הפעולה הרעה חזרה ללבבות רבים, ובחן החיצוני שלה משכה ללבבות רבים, עד שהמצב הרוחני של ישראל הי' עלול ג"כ בתמידות להיות נפגע מכח היונות, שהתפשט על דיעות רבות שהן שרשים גדולים בתורה, ומסתעפות למעשים רבים בדרכי הדת והחיים. אלא שאותו פך השמן החתום, שבמאורע הנס, שהוא רומז ג"כ על השורש היותר פנימי שבאמונה, החזק ואמוץ בעומק נפשותיהן של ישראל, שמים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה⁶, והוא עתיד לשלח אורו על כל הכחות המתפשטים להחיותם, להחיות את המעשים בפועל ואת הדיעות התוריות המתיחסות להם, ע"כ בעבור שנה, ראו שהשמירה הזאת שמיד ד' היא על ישראל, מכח האוצר הפנימי של שמן משחת קדש של יסוד האמונה, דבר זה ראוי לקבע לדורות, כי עוד לא אפסה המלחמה של התנשאות התגברות הרוח היוני, ושלעולם צריך כח השמן הפנימי, שבו אין מגע זרים שולט, להיות מגין, ע"כ קבעום. אף גם זאת השקיפה, כי לא רק את הרע נקבל, מפגישה זו של רוח יון החודר במשכנות יעקב, עד שאין לנו כלל במה לשמח על מציאותו, כ"א כך היא

4. ישעיה נט, כ. 5. שם יא, ט. יג. 1. עפ"י שיה"ש ח, ז. 2. יומא י, א; מגילה ט, ב. 3. זוהר, שמות רלו, א.